

Ruzsicska Mária

A búcsú

Az idős férfi átlépett az istálló küszöbén és a szikrázó napsütés után hirtelen elsötétült szeme előtt a világ. A lassan oszló homályban türelmetlenül kereste a lovát. Szíve a torkában dobogott vagy inkább már lüktetett, amikor a csontsovány állatok közül kisejlett a lova alakja, méltóságteljes tartása. Átgázolt a töredezett cementpadlón szanaszét heverő, szemmel láthatóan napok óta ki nem takarított lóürüléken, szalmacsomón és más, felismerhetetlenségig rothadt szeméten. Dermedten megállt a kedves, szeretett kanca mellett. Szeme könnyel telt meg, tenyerével gyengéden végigsimította a gesztenyebarna, sűrű szőrt. Amin még látszott a gondos ápolás nyoma, de a pompásan fésült dús sörény és homloksörény már kissé ziláltan csüngött. A mindig tiszta patákon kezdődő kérgesedés, repedezés látszott, az egyik patkó hiányzott. Lesoványodott teste még mindig szép volt.

A ló bőre összerándult a gyengéd érintéstől. Fejét hátrafordította és gazdája vállára ejtette. Kitágult orrlyukakkal szívta be az ismerős illatot. Nagyot fújta, mert megtalálta azt, aki nagyon hiányzott. Percekig álltak így egymásra borulva. Érezték egymás ereiben a vér áramlását, dobolását.

– Menjünk... menjünk... együtt... együtt... – vélte kihallani a férfi a lüktetésből. – De hová? – kérdezte magában. Tehetetlen szomorúsággal megsimogatta az állat kiálló, kemény pofacsontját. Azután meglátta magát a nagy, mélyfekete szembogarokban és megdöbbsent, mert a kemény, jó kiállítású ember helyett egy beesett arcú, lefogyott, riadt tekintetű roncs nézett vissza. Megkapaszkodott a volt földesúri istálló betonvályújának a peremén. Meglátta, hogy a faluból összegyűjtött lovak előtt nincsen takarmány, csak itt-ott éktelenkedett egy-két maroknyi törek. A soványságtól elgyengült szegény párak egyike állandóan bólogatott. – Megőrült? – kérdezte önmagától.

– Miért nem etetitek őket? – förmedt rá a belépő legényre. – Nemsokára mind elpusztul!

– Nincs miből – vont a vállát a megszólított.

– Hol van az a zab, a takarmány, amit tőlem is elvittetek? – ordított a férfi.

– Azt az iroda hintójának a lovainak tették félre. Nem kellene ezek már senkinek. Gyűnnek a traktorok. Amint lehet, én is traktorosnak állok – válaszolt a fiú minden mindegy hangon, és elnyomta cigarettája csikkjét az ajtófélfán.

A férfi felindultan és döbbsenten kirohant a hanyagság e templomából a halálra ítélt, jobb sorsra érdemes állatok közül. Az udvaron a kín szinte megdermesztette, valósággal karóba húzta. Nem emlékezett rá, hogyan ért haza. Az utcán értetlenül néztek a dülöngélő ember után, aki életében egyetlen korty szeszt sem ivott.

Otthon az üres istálló dikóján¹ tért magához. Mélységes mély úr vette körül. Feje zúgott, gyomra égett az elmúlt hetek koplalása miatt. A búzát, a ta-

¹ deszkából összetakolt, szalmával bélelt ágy

kormányt elvitték. Még szerencse, hogy a földben maradt kiasatlan sárgarépa – gondolta gúnyosan. A csirkék is elszöktek oda, ahol enni kapnak. Vagy szokás szerint összefogdosták őket. – Kifosztottak – futott át az agyán, és megrohanták az emlékek. Két hű társa közül a felesége belehalt a meghurcoltatásba, amikor ki akarták telepíteni őket „Kismagyarországba”. Őket, akik szlovák őseit a többi falubeliével idetelepítették Mátyusföldről a török háborúk után. A nevük is szlovák.² Már bevagonírozták őket a szomszéd falu állomásán, amikor jött a hír: az új elnök, Gottwald parancsára mindenkit küldjenek vissza a falujába.

Hazaérve megdöbbenek, amikor a szomszéd faluból (melyet 1942-ben közigazgatásilag községükhöz csatoltak³) származó családot találtak a házukban. A betolakodók hazahurcolkodtak, de az élet régi rendje már nem állt helyre. Feleségét lelkileg megtörték az indokolatlan meghurcoltatások, és hamarosan a temetőkert nyújtott a nehéz munkában derékba tört testének örök nyugalmat. Ötvenkét éves volt.

– Most a másik karomat is levágták – hasított a férfiba a fájó felismerés. Amit az életben elértek, az hármójuk, a felesége, a saját és ennek a lónak a közös erőfeszítéséből született. Ez a kedves lény – mert az állat szót még gondolatban sem ejtette ki sohasem – nem volt közönséges igavonó parasztló. Egész életében keményen dolgozott. Megbonthatatlan egymásrautaltság alakult ki közöttük. Szorgalmasabb és emberszeretőbb volt, mint a többi igásló, akivel a férfi életében találkozott. Segítségével emelkedett ki a család a földesúri birtokon dolgozó feles dohánykertészkedésből a kisparaszti létbe. Nagybik, jó tanulása miatt tandíjmentes lányának, Máriának lehetővé tette, hogy leérettségizen a bencések által fenntartott észak-komáromi gimnáziumban.

Nemcsak a mezőgazdasági munkákban volt engedékeny és fáradhatatlan társa a férfinak. Hetente kétszer kora hajnalokon, amikor a másik ló kimerülten pihent az istállóban, ő vidáman kocogott be a piaci napokon gazdaasszonyával Révkomáromba. Óvatosan húzta a friss tejjel, rezgő túróval, a tetején vastag bőrrű aludttejtel, a sűrű tejszínnel, az otthon köpült vajjal teli csuprokkal, faze-kakkal telerakott szekeret. Igyekezett meghálálni, hogy jól bántak vele. Kedves volt az idegenekkel szemben is, ha megérezte bennük a jóindulatot. Akit nem kedvelt, azzal szemben közömbösen viselkedett. Barátságos alázattal lépkedett hátán az unokákkal és a falu bármelyik gyermekével, ha az felkérkedett rá. Csikajáért mindig négyen-öten versengtek. A háború alatt a németek elhurcolták a község munkabíró lovait, de Fuksza – mert ez volt a neve – két héttel később egy hajnalon nyerítéssel ébresztette gazdáit és fejét a kerítésen nyugtatva várta a bebocsátást. Örök rejtély maradt, hogyan tudott egyedül megszökni.

Annyi keserűség és fájdalom gyűlt össze a férfiban, hogy életében először elsírta magát. Pár hónapja három ember jött hozzá, akik azonnal rátértek látogatásuk céljára. Egész este arról gyözködtek, hogy lépjen be a csoportba, különben kuláknak nyilváníják. – Nyolc-tíz hold föld miatt? – csodálkozott. Nem szólt, mert nem ismerte az új kormány rendeleteit. Végül azzal győzték meg, hogy lányai távol vannak férjnél, és legkisebb fiával nem tudják ellátni magukat. Amikor az agitátorok elmentek, az egyik – aki a háború előtt ritkán

² Liszka József: A szlovákiai magyarok néprajza. Osiris Kiadó, Bp. 2002. 125. o.

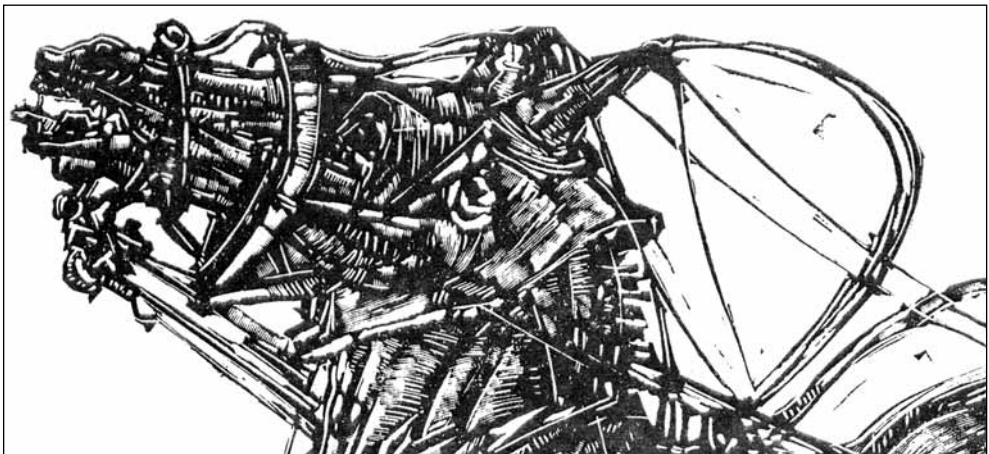
³ ugyanott

elszegődött ide is napszámba – visszamaradt. Rábeszélte, hogy egyik földdarabját – a legjobb minőségűt – adja bérbe, és a jövő évi termésből kap egy összeget. Így megmenekül ez a kis föld attól, hogy bevigyék a közösbe, és a Lajos bácsi is kap egy kis pénzt – ámította. A férfi a kikerülhetetlen nyomás hatására mindenbe beleegyezett.

Másnap elvitték egyetlen tehénkáját és mindkét lovát. Az udvaron állva nézte végig a kifosztást. Fuksza ló és a férfi fájdalmas tekintete egymásba fúródott mindaddig, míg a gyászos menet el nem tűnt az utca végén. A férfit napokig belső zokogás, majd hidegrázás kínozta. Az örökké a lába körül sündörgő puli remegve meghúzta magát a jászol alatt, enni sem jött elő.

Az egymást úzó emlékképek rádöbbenették arra, hogy az eddigi élete csepepekre hullott szét. A dolgos ember számára világossá vált, hogy az a több évtizedes tapasztalata, miszerint szorgalommal, praktikus tervezésekkel, apró lépésekkel mérsékeltén gyarapodni lehet, semmivé vált. A lovakhoz kérte magát, hogy ne szakadjanak el egymástól Fukszával, de a kapálást, a gyalogmunkát ajánlották fel, amiért az év végén a munkaegység szerint kap pénzt. Most már megértette a történeteket: ezzel vége egy világnak! Megcsúfolták mindazt, ami érték volt az életében. Megölik a hozzá hasonló emberek segítőitársait, a lovakat is. – Hatvanéves koromra földönfutó lettem – gondolta. Jóságosan mosolygó világoskék szeme most riadtan nézett a semmibe mély gödréből. Eszébe jutott a pap vasárnapi beszédéből egy mondat: „Erősítsétek meg lelketeket. Ha életben maradtok, még történhet valami jó is.” – Az utolsó társam nélkül nekem már bezárult a kör – gondolta, és legyengült teste befordult a dikón a fal felé. Örvénylő mélység húzta mind mélyebbre, a gyógyító álomba... Az udvaron heverésző kócos kis puli hirtelen felugrott és vonyítva berohant. Kétségbeesetten, elkeseredetten tépni kezdte fogaival a halott ruháját.

Nem tudta meg a férfi, hogy körülbelül vele egy időben Fuksza lóva is eltávozott a dús égi legelőkre.

Kurucz Attila

Marietta és Poéta

Egy augusztusi kora este kanyarodott a lovarda murva kövére egy négyütemű Trabant. A szebbnél szebb márkás autók között furcsa látványt nyújtott. Mikor közejük parkolt, jó megjelenésű, 35 éves, magas, vékony alkatú, de szálkás izomzatú, barna hajú fiatalember szállt ki az autóból. Bement a lovarda irodájába. Ott nevetgélő lányokat látott divatos lovaglóruhákban. Azok ügyet sem vetettek rá.

Köszörülni kezdte a torkát.

– Elnézést! Lányok!? Az edzőt merre találom?

– Kint van terepen, lovagol – válaszolta valamelyikük, azután trécselt tovább a többiekkel. A fiatalember megindult az iroda ajtaja felé, már majdnem oda is ért, mikor megszólalt egy másik lány.

– Mindjárt visszaér ám, csak pár perc, mert egyórás terepre mentek ki.

– Értem.

– Nyugodtan meg lehet várni.

– Köszönöm!

– Egyébként mit szeretne Zoli bától? Lovagolni tanulni, vagy terepre járni?

– Nem, egyiket sem. A lányom Marietta, imádja a lovakat, szeretne valamicskét tanulni.

*

Másnap Mariettát anyukája, Szilvia vitte a lovardához. Nem vitte be. Kitétte a bejárat előtt, ahogy a férje kérte: „Ne lássák meg a mi szégyenletes autónkat az övéik között.”

Mikor Marietta kiszállt az autóból, gyorsan megpuszilta édesanyját, és már rohant is be a lóistálló felé.

Furcsa, érdekes zajokat hallott, nem tudta mire vélni.

Igazából a fémes hang, a patkolás hangja, ezt furcsállotta a kislány, akin nem lovaglóruha, hanem piros szabadidőalsó, póló volt, meg fekete kobak a fején. Gumi lovaglósizmában furán mutatott, mégis kilencévesen szép kislánynak tűnhetett bárkinek. Most, hogy odaért a kovácshoz, köszönt neki:

– Csókolom. Lehet lovagolni?

– Kérdezd meg Zolit, ott van az irodában.

– Előbb körbenézhetek a lovaknál?

– Inkább az irodával kezd, mert utána elmehet!

– Értem, jó. Köszönöm!

Mikor odaért az irodához, bekopogott.

– Tessék!

A lányka itt is a köszönéssel kezdte.

– Lovagolni szeretnék!

– Nagyon örülök, Zoltánnak hívnak.

– Szeretnék kifizetni egyórás lovaglást. Meg a köszönöm pluszpénzt, azt nem tudom mi, apukám mondta.

- Azt gyűjtsd inkább lovaglónadrágra.
- Ez nem jó?
- Jónak éppen jó, csak nem lovaglásra. Dörzsöli a combot, vádlit satöbbi.
- Mi az a satöbbi?
- Hát a feneked! Bár azt már nem akartam mondani neked.
- Mikor lovagolhatok?
- Igazából senki nem lovas zseni, de mindenki megtanulhatja. Harminc perc múlva kezdhetsz. Eldöntheted, hogy ma és holnap fél-fél órát vagy egyszerre egy órát lovagolsz?

Az istállóban csend és tisztaság. Csak a bent maradó lovak szalazgatták szénájukat. Öt box a jobb, öt a másik oldalon, de csak négy ló volt bent: egy fakó, pej, sárga, sötét pej. Önitatójuk, szép hosszú szálú szalmájuk, oldalra húzható boxajtóik.

Marietta végigsimogatta a lovakat, bár csak a box rácsain lévő résen keresztül. Nem tudta, hogy ide akasztják az etető csészét (muslit), de ide befért a keze, a lovak pedig éreztek valami kisugárzást ebben a lányban, mert nem kínálta őket kockacukorral, répával, mégis odamentek hozzá, mintha érdekelné őket az új jövevény.

Bejött az istállóba az edző és a lovasz, karján nyereggel, kantárral, futószárral. Zoltán szólt Józsinak, hogy tegye a nyeregkartóra a szerszámokat. Kinyitotta a sötét pej ló boxát, odahívta Mariettát.

- Ez lesz a te lovad, Poéta a neve. Megmutatjuk a nyergelést. Először megápoljuk.

Józsi szőrkefét és tenyér formájú lóvakarót használt. A vakaróval felvakarta a ló szőrét, kefével végigsimította szőrének irányában. Mikor kész lett, jött a nyergelés.

- Először a kantárt az egyik kezünkbe fogva, a zablát a ló szájába téve. Ezen a kantáron nincs szár, azt lecsatoltuk neked, az még nem kell. Rátesszük a nyeregalátétet, a nyergelést a ló marjáig húzzuk a nyakától. Aztán becsatoljuk a hevedert, a kikötőszárat feltesszük. Figyelni kell a hevederre, legalább egy-tenyérnyi távolságra legyen a ló könyökétől. A futószárat pedig ezzel a szíjjal csatoljuk ide Poéta álla alá, a két zablakarikába, utána kérjük a lábait.

- Patát!

A ló sorban emelte.

- Ezzel a patakiszedővel megtakarítjuk - mutatta a lánynak. - Mehetünk is lovagolni.

A karám kapuját beakasztották.

- No gyere! Hajlítsd be a térded, fogd meg a nyeregkápákat!

Marietta szót fogadott, és, zsupsz, már fenn is volt Poéta hátán, ahogy az edző feldobta rá.

Zoltán kiengedte a lovat hosszú szárra. Mariettának hosszú volt a kengyel, de ő nem vette észre, csak az edző, visszavette a lovat, és beállította a kengyelleket. Újra kiengedte, és elindult a tanítás.

– Összezárt ujjakkal nyújtsd előre a karod, először hajolj le, érintsd meg a csizmád orrát jobb oldalon. Utána ezt vissza egyenes háttal újra felém, balra.

Közben számolt.

– Egy, kettő, három, négy, egyenesen és a bal oldal. Összezárt ujjakra figyelj. Követező gyakorlat: előbb lefekszel a ló hátára, utána fölülpsz és ráhasalsz úgy, hogy megpróbálsd elérni Poéta tarkóját. Ez neked ugyan nehéz, mert még kicsi vagy, de rajta!

Marietta mindent nagyszerűen csinált. A hátsó nyeregkápája nyomta a hátát, mikor hátrafeküdt, de nem panaszkodott. Ezek a gyakorlatok mind lépésben zajlottak.

– Oldalsó középtartás, a kengyelből fölemelkedsz, visszaülsz, egy, kettő. Közben figyelj arra, hogy a ló hirtelen megindul, azaz elkezdene ügetni, meg ne ijedj, meg ott van csatolva az első kapán a kapaszkodó (majrékilincs). Azt fogd meg nyugodtan.

Zoltán számolgatott a lánynak, de hirtelen elhangzott az ügetés szó is. A ló hirtelen ügetésbe kezdett. Marietta nem lepődött meg, kezei úgy maradtak oldalt, a ritmust pedig azonnal eltalálta. Egyenesen ült, Zoltán is csodálkozott azon, hogy találta el azt, mikor kell épp leülnie: a bal oldalon futószárasták, tehát mikor a bal első lábát tette előre a ló, akkor kellett leülnie.

– Nem ültél még soha lovon? – kérdezte az edző.

– Nem. Most ülök először – válaszolt Marietta.

Letelt az idő.

– Nagyon ügyes voltál! Sétálj vele hosszú száron még egy kicsit.

A kislány így is tett, majd segítség nélkül leugrott a lóról. Ő szerette volna visszavezetni Poétát a helyére, de Józsi nem engedte.

– Még le kell mosni a lábát!

– Én nem tehetem meg?

– Te itt vendég vagy, ez nem a te lovad. Engem ezért fizetnek a bértartott lovak gazdái.

– Azok kik?

– Most vannak versenyen a saját lovaikkal, ők a menők.

Odaértek a patamosóhoz, és elköszöntek.

Marietta megkérte Zoltánt, hogy telefonálhasson. Mivel előbb végeztek, felhívta szüleit, vigyék haza. Érte is jöttek mind a ketten, most már szégyenkezés nélkül behajtottak autójukkal a lovardába.

Marietta szépen belejött, a szőrkefét is tudta használni, jöhetett a nyergelés. Ezt már Zoltán végezte. A pata tisztítása következett. Zoltán vette fel a lábakat, Marietta tisztította ki. A lány vezette Poétát a fedeles, lovardaméretű karámhoz.

A felszálláshoz kellett segítség. A léptetés, átlóváltás után jöhetett a tanügetés. Eleinte a sarka lenyomásával volt gond. Marietta lába belecsúszott a kengyelbe, de rendbejött gyorsan. Az ülésével nem volt gond, szépen, egyenes háttal és nem pattogva ült. Zoltán rudakat tett le a földre, és átlóváltást kért a

rövid falon, utána könnyű ügetés vezényszó hangzott el. Így a rudakon Poéta szépen átügetett úgy, hogy az ő járástávolságához vannak lerakva. Viszont Zoltán még tett valamit. A négy rúd elé tett még egyet x alakban. – Tan ügetés! – hangzott el a vezényszó. Marietta szót fogadott, és odaért a rudakhoz az x ugráshoz. Nem ijedt meg, mikor Poéta megugrotta, és vágtazni kezdett. Zoltán gyorsan elvette a rudakat. Egyenesbe rakta az x ugrást. Közben szólt a kislánynak, hogy „tegye oda a csizmát”. Poéta magas ívben vitte át rajta Mariettát. Mindketten jól érezték magukat. A legfurább az volt, hogy egyre többen nézték őket. Az edző közben szólt, hogy vége, csak sétáljanak még egy kicsit. A lány így is tett. Utána leszállt, odavezette Poétát a patamosóhoz, és lemosta a lábait Zoltánnal. Mikor a boxához értek, itt is a lány nyergelt le. Ügyesen tette, a patákat bezsírozta, kész volt minden, már csak szüleit várta. Még néhány perc, és ott is voltak érte.

Így ment ez szépen mindennap egész az iskolakezdésig. Onnantól délutánonként járt Marietta.

Elérkezett a nap, mikor szülei közölték vele, hogy versenyezhet. Szilvia felpróbáltatta vele a fehér lovaglónadrágot és a fekete zakót. Anyja varrta neki mind a kettőt, minta után. Marietta repesett az örömtől. Ezért érdemes volt annyit tanulni lovon az ugratást.

A verseny előtti nap Tibor traktorával kiment a lovardába. Zoltán, Józsi és ő megépítették az ugrásokat.

Marietta nagyon izgult, mivel két fonott lófarkacskáját nem tudta elrejteni a kobak alá. Zoltán saját kezűleg készítette el neki: föltekerte, befonta, így konttyá vált, ami ráfeszült a fejére. Már ing is került valahonnan, mert ezt és a nyakkendőt elfeledték. Poéta is teljesen ki lett csinósítva.

Kezdetét vette a verseny.

Poéta Mariettával a hátán belépdelt a zsűri elé, várva a gongot. Meghajtotta fejét, ahogy tanították, és kezét kinyújtotta, mintha lovaglópálca lenne nála. Elhangzott a gong.

Poéta szárnyalóan vitte át az utolsó ugráson is. Eredményt hirdettek. Marietta nagy serleget kapott és piros szalagot Poéta kantárfára. A kislány szülei szinte sírtak az örömtől.

Marietta szép serlegét maga mellé tette a hátsó ülésre. Kikanyarodásnál a lovardából ott találták őket telibe, ahol Marietta ült, a serlege szétlapult, ő maga nem adott életjelet. A nagy teherautó sofőrje nem állt meg, egy kisteherautót előzött záróvonalas kanyarban, utána jött a lovarda bejárata. Életét megmenették, gerincműtétet hajtottak végre rajta, lábai megbénultak.

Két hónap telt el. Házuk megváltozott, a belső ajtók is szélesebbek lettek. Rámpa lett a lépcsőből. Mindez annak volt köszönhető, hogy gyorsan elfogták a cserbenhagyót. Így a szállítmányozási céggel peren kívül megegyeztek. Vettek még egy új autót, amiben elfér Marietta tolószéke.

A fennmaradó pénzből lányuknak számlát nyitottak. Már csak azt várták, mikor mehetnek érte.

Mikor elékezett az idő, Szivia vállalta a vezetést a kórházig.

Marietta várta őket modern tolészékében. Nem sírt nem is érződött rajta semmi fájdalom. Szülei azt hitték, még mindig gyógyszert kap, pedig már szó sem volt erről, egyszerűen felkészítették az életre.

Letolták a liftig. Ölében serlegével Marietta újra szabad levegőn volt.

Hazaérkezésükkor a lány nem vett észre változást, vagy nem akart.

Tiborék sem nyaggatták semmiképpen.

– Holnap szeretnék Poétához menni!

– Jó, de tudod, iskolába is járnod kell – válaszolt Szilvia.

– Azt tudom, ha járnunk nem is, de gurulni kell.

Marietta ezen mondatától szülei szinte elsírták magukat.

Az eltelt nap után elvitték a lovardába. Zoltán megölelte, megpuszilta az arcát.

– Te lóra ülsz még így is, ne érdekeljen senki!

– Itt van a serleg, ezt visszahoztam, már nem kell.

– Ez a tiéd.

– Ez ugyan nem az enyém, az velem együtt megnyomorodott.

– Na jó, akkor beviszem az irodába, bármikor elviheted.

– Józsi, hozz nyeretget Mariettának, légy szíves!

Ott is termett vele sietősen.

– Szia Marietta, hogy... va... bár azt nem kérdezem.

– Szia Józsi, igazából kérdezheted, hogy vagyok. Jól.

Poétát felnyergelték, kivezették a karámba. A lány utánuk pörgette magát.

Feltették a lóra. Józsi vezette, Zoltán mellette ment, igaz, csak lépésben. Marietta így is szereti azt, ami körülveszi de főképp a lovakat, közülük is Poétát.